

Til
Kunnskapsdepartementet

Høring – NOU 2014:14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg

Faglig råd for Naturbruk (FRNA) har lest NOU 2014:14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg, og vil i det følgende gi sin høringsuttalelse. I tråd med Kunnskapsdepartementets anmodning, er uttalelsen i hovedsak organisert etter utvalgets samlede liste over tiltak i kapittel 11.10¹, og med noen øvrige kommentarer til slutt. Innledningsvis vil rådet også løfte frem noen hovedpunkter:

- Fagskolen skal være et naturlig valg eller påbygg til fag-/yrkesutdanning
- Fagskolen skal gi poeng ved opptak til høyere utdanning
- Staten må ha ansvar for fagskoletilbudet
- Fagskolene må sikres finansiering og skoletilbudet må dimensjoneres etter arbeidslivets behov

Innspill til utvalgets samlede liste over tiltak (kap 11.10)

Staten bør:

- sørge for at rådgivningstjenesten i grunnskolen og videregående opplæring og de regionale karrieresentrene styrker sin kompetanse på fagskoleutdanning for å bidra til synlighet og rekruttering til fagskolen.

Det må til utdanning og kompetansetiltak for rådgivere og karriererådgivere med fokus på økt kunnskap om praktiske, yrkesrettede yrkes- og utdanningsveier der fagskoleutdanningen har en naturlig plass.

- Innføre tilleggspoeng for minimum ett års fagskoleutdanning.

Fagskolestudentenes praktiske bakgrunn må verdsettes og gi tilleggspoeng ved opptak til høyere utdanning. Dette er et tiltak som vil styrke fagskolens status. Fagskoleutdanning bør telle mer enn folkehøgskole og militærtjeneste. For å gjøre fagskolen attraktiv må det for de som etter endt fagskoleutdanning ønsker videre studier vurderes innført studiepoeng.

- sørge for at fagskolene har tilstrekkelige rammebetingelser til å kunne tilby fleksible utdanningstilbud, herunder nettbasert utdanning.

Fleksibilitet er viktig, men enda viktigere er det at fagskoleutdanning skal være praktisk rettet. Man bør bruke begrepet netstøttet (brukt i kap 2.4), ikke nettbasert. Fagskolene må få rammebetingelser som omfatter økonomi til teknisk utstyr for å kunne lære i praksis. Dette behovet vil være ulikt for ulike fagområder. Simulatorer er utstyr som er aktuelt for flere fag innen naturbruksområdet.

- øke sin innsats for å synliggjøre fagskolen som en attraktiv karrierevei.

¹ Rådets kommentarer til tiltakene er skrevet i kursiv.

Synliggjøring av fagskolen er viktig i alt arbeid med utdannings- og yrkesrådgiving. Jamfør ovennevnte kulepunkt 1.

- igangsette en prosess med det formål å overføre eierskapet av de offentlige fagskolene fra fylkeskommunene til staten. Fagskolene bør organiseres som statlige forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Fylkeskommunalt ansvar gir i dag forskjell mellom fylkene. Fylkeskommunen er også for liten for robust fagskolesatsing innenfor mange mindre fag, for eksempel innenfor naturbruksområdet. Statlig eierskap vil gi bedre muligheter for nasjonale planer for faginnhold og for dimensjonering av fagskolen.

- igangsette en prosess som skal lede til å redusere antallet fagskoler for å skape robuste fagmiljøer og styrke kvaliteten. Tallet på offentlige fagskoler bør anslagsvis reduseres til mellom fem og ni.

De offentlige fagskolene bør slås sammen til større administrative enheter, men utdanningene må tilbys på flere steder. I sammenslåingen er samling av fag viktigere enn regioner.

- gjennomføre lov- og regelverksendringer med sikte på å innføre institusjonsakkreditering etter bestemte kriterier for fagskolene. En slik godkjenning skal være en forutsetning for å kunne kalle seg akkreditert fagskole. Akkrediterte fagskoler kan selv opprette utdanninger innenfor de økonomiske rammene myndighetene setter.

Akkreditering der fagskolene selv oppretter utdanninger vil gi mer handlingsrom og raskere saksbehandling. Det vil gjøre det lettere for fagskolene å raskt kunne tilby utdanninger som arbeidslivet etterspør.

- utforme vilkårene for å oppnå akkreditering slik at også de private fagskolene stimuleres til å utvikle robuste enheter.

FRNA støtter at også de private fagskolene bør stimuleres til å utvikle robuste enheter.

- stille nasjonale og lovfestede krav til at alle offentlige fagskoler skal ha flertall av eksternt representasjon i styrene og eksternt styreleder. Det bør stilles krav til at de private fagskolene skal ha eksternt representasjon i styrene, men ikke nødvendigvis flertall. Private fagskoler som ønsker å søke offentlig finansiering, må ha eksternt flertall og eksternt styreleder i tråd med reglene for offentlige fagskoler.

De næringer som skal bruke fagskoletilbudene må være representert i styrene.

- revidere mandat og sammensetning av Nasjonalt fagskoleråd med det mål at rådet kan ta et større ansvar for å sammenstille arbeidslivets behov for fagskolekompetanse, og ellers styrke rådets bidrag til politikktutviklingen på fagskolefeltet.
- som et ledd i revisjonen av Nasjonalt fagskoleråds mandat be rådet opprette nasjonale fagråd som gir råd i forbindelse med dimensjonering av studietilbudet innenfor eget fagfelt, samt gis en koordinerende rolle for kvalitetsutvikling, herunder opptak og utvikling av anbefalte nasjonale studieplaner. Staten bør sikre at rådene ledes av ledende fagpersoner innenfor gitt fagfelt.

Vi mener at Nasjonalt fagskoleråd og nasjonale fagråd vil være viktige for å få et godt samspill mellom fagskolene og næringene. Det bør også være et samspill mellom de nasjonale fagrådene og de faglige rådene innen videregående opplæring, for å få gode overganger mellom utdanningsnivåene.

- stille lovfestet krav om praksis i all fagskoleutdanning under forutsetning av en bred definisjon av praksisbegrepet.

Yrkesrettet utdanning må inneholde praksis. Bred definisjon av praksisbegrepet er nødvendig, kun utplassering i bedrift er ikke nok. Praksis kan også være praktiske øvelser på utdanningsstedet og praktiske demonstrasjoner og øvelser i virksomheter som ligger i forkant av utviklingen i næringen.

- tilby yrkespedagogisk utdanning for undervisningspersonellet ved fagskolene.

Det bør tilbys studium i fagskolepedagogikk. Samtidig er det viktig at fagskolene skal kunne bruke lærere og gjesteforelesere fra næringslivet uten å måtte kreve at disse har pedagogisk utdanning. Dette kan ivaretas ved at det stilles et minimumskrav til andelen av forelesere med pedagogisk utdanning.

- sette i gang en kartlegging av i hvilken grad virksomheter og bedrifter har strategier og kartlegginger av behov for etter- og videreutdanning.

Her er det viktig med samarbeid med den enkelte næring, ikke nødvendigvis på bedrifts nivå. F.eks i landbruket er mange av de som ønsker fagskoleutdanning bønder i enkeltmannsforetak.

- bevilge midler til å styrke kunnskapsgrunnet om fagskolen gjennom økt forskningsinnsats.

Det trengs mer grunndata og forskning om fagskolen for å få mer kunnskap om, og anerkjennelse for, dette utdanningsnivået.

- samordne all finansiering av fagskoler under én finansieringsordning for fagskoler som gjøres til et statlig ansvar under Kunnskapsdepartementet.
- sørge for at en ny finansieringsordning for fagskoler bygger på prinsippet om reell kostnadsdekning for fagskoleutdanning, og foreta en grundig kartlegging av kostnadene knyttet til drift og utvikling av forskjellige typer fagskoleutdanninger.
- innføre en finansieringsordning i tråd med utvalgets «Kandidat-studentmodell med utviklingsmidler». Systemet bør bestå av tre hovedelementer: grunnbevilgning, resultatbasert bevilgning og utviklingsmidler. Systemet bør baseres på differensierte kategorier med tilhørende satser.
- tilføre fagskolesektoren nye friske midler, gjennom en finansieringsordning som gir reell kostnadsdekning, og med friske utviklingsmidler som bør utgjøre om lag 15–20 prosent av budsjetttrammen.

Finansiering av fagskoleutdanning må samordnes og være et statlig ansvar. Det må være reell kostnadsdekning der det tas hensyn til at ulike typer utdanninger har ulike kostnader f.eks til teknisk utstyr. Det må tas hensyn til utdanningenes egenart og at noen utdanninger må gjennomføres på flere utdanningssteder for å være nært arbeidslivet.

Tredeling av bevilgingen er en god modell. Grunnbevilgingen må være stor nok og utviklingsmidlene må gi plass for utvikling av små, spesialiserte tilbud. Dette er spesielt viktig for fagskoler som har små utdanninger, noe som bl.a. gjelder naturbruksområdet.

- inkludere institusjonsakkrediterte private fagskoler i offentlig finansiering fra det tidspunkt søknad om finansiering er innvilget.

Det bør være mest mulig likebehandling av offentlige og private fagskoler.

- dimensjonere antall studieplasser i sektoren gjennom etablering av en opptaksramme og tildeling av studieplasser på bakgrunn av dokumenterte kompetansebehov og innspill fra Nasjonalt fagskoleråd og de nasjonale fagrådene. Dimensjoneringen bør defineres som et styringsvirkemiddel for staten.

Dimensjonering må gjøres i nært samarbeid med arbeidslivet.

- tildele en andel strategiske, og frie, studieplasser som fagskolene selv kan fordele eller benytte til opprettelse av nye tilbud ved behov og for å opprettholde en dynamikk i fagskoletilbudet.

Det er viktig at fagskolene raskt kan tilpasse seg utdanningsbehov i næringene.

Fagskolene bør:

- øke sin innsats for å synliggjøre fagskolen som en attraktiv karrierevei.
- bidra aktivt i en strukturprosess med det formål å bygge mer robuste fagskoler, både faglig og administrativt.
- stille kvalifisert fagpersonell til rådighet for deltagelse i de foreslåtte nasjonale fagrådene.
- utforme et system for hospitering slik at fagskolelærere kan få tilflyt av kompetanse og erfaring med relevant arbeidsliv.
- legge til rette for at undervisningspersonell får anledning til å delta på yrkespedagogisk utdanning ved behov.

Alle disse punktene er viktige ansvarsområder for fagskolene. Samarbeid med næringene er viktig og nasjonale fagråd må ha en rolle.

Hva fagskolene kan gjøre vil være avhengig av økonomi. Grunnbevilgingen må være stor nok til at fagskolene kan løse disse oppgavene på en god måte.

Partene i arbeidslivet, arbeidslivets organisasjoner og avtagende arbeidsliv bør:

- øke sin innsats for å synliggjøre fagskolen som en attraktiv karrierevei.
- øke sin kunnskap om fagskoleutdanning. Nasjonalt fagskoleråd og de underliggende nasjonale fagrådene bør ha en sentral rolle i informasjonsarbeidet.
- bidra til at virksomheter og bedrifter stiller opp som praksisarena for å oppfylle det foreslåtte praksiskravet. Et særlig ansvar bør ligge på arbeidslivets representanter i nasjonalt fagskoleråd.
- på en tydeligere og mer konkret måte kommunisere sine framtidige kompetansebehov til fagskolesektoren. Nasjonalt fagskoleråd og de underliggende nasjonale fagrådene kan være en aktuell arena og bidragsyter i dette arbeidet.
- øke sin innsats for å synliggjøre og forankre fagskolene som en attraktiv karrierevei.

Vi er enig i at næringene må være engasjerte og ta ansvar i dette, noe det bør stimuleres til gjennom virksomhetenes ansettelsespolitikk.

Universiteter og høyskoler bør:

- gjøre grundigere vurderinger om innpass av fagskoleutdanning i høyere utdanning basert på de ulike utdanningenes samlede læringsutbytte.

Det er behov for å få gode overganger fra fagskole til høyere utdanning i lys av satsing på livslang læring.

Øvrige innspill fra FRNA

Fagskolene må ha ansvar for å lage system for fritak for overlappende kompetanse ved opptak til fagskoleutdanning, jfr Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Synliggjøring av fagskolens plass i det totale utdanningssystemet må tydeliggjøres og anerkjennes. Fagskolen må være med i all utdanningsinformasjon og rådgiving, helt fra beskrivelse av utdannings- og karriereveier i grunnskolens rådgiving.

Fagskolestudenter må ha samme økonomiske vilkår som studenter i annen utdanning, det er ikke akseptabelt at fagskolestudenter skal ha mer egenbetaling enn studenter ved universitet og høyskoler.

Vennlig hilsen
Faglig råd for Naturbruk

Arvid Eikeland,
Leder, Faglig råd for Naturbruk